

Полінкевич Оксана,
доктор економічних наук, професор, Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки,
кафедра економіки, безпеки та інноваційної діяльності підприємств;
м. Луцьк; e-mail: Oksana.Polinkevych@eenu.edu.ua
<https://doi.org/10.29038/2411-4014-2018-02-13-18>

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА КОРПОРАЦІЙ ЯК КЕРОВАНОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ НЕОІНДУСТРІАЛІЗАЦІЇ

Розглянуто сутність неοіндустріалізації суспільства. Визначено особливості економічної безпеки корпорацій як керованої системи. Запропоновано ресурсний та стейкхолдерський компоненти гармонізації інтересів, завдяки чому формується ринкова вартість клієнта й забезпечується економічна безпека корпорацій.

Зазначено, що економічна безпека корпорацій є динамічною нелінійною системою впорядкованих, взаємопов'язаних і керованих елементів (мети, структури, функцій, процесів), послідовне поєднання яких формує ресурсний і стейкхолдерський компоненти задля виявлення, попередження та нейтралізації загроз за наявних ресурсів й ефективного управління бізнес-процесами корпорацій, що формує ринкову вартість клієнта. Економічна безпека корпорацій є складною системою, яка складається з двох системоутворювальних елементів – керованої та керуючої систем. У результаті їх взаємодії формуються загальносистемні якості, тобто ознаки, що властиві системі загалом і, зокрема, кожній із них. Властивості керуючої та керованої систем визначають їх місце у внутрішній конфігурації системи та реалізуються в її функціях. Під керованою системою економічна безпека корпорацій є бізнес-процесом, який впливає на сукупність основних, обслуговуючих і допоміжних бізнес-процесів, що використовують ресурси та забезпечують гармонізацію інтересів стейкхолдерів і стійку рівновагу всіх корпорацій.

Ключові слова: неοіндустріалізація, корпорація, бізнес-процес, ресурси, стейкхолдер, вартість клієнта.

Polinkevych Oksana,
доктор экономических наук, профессор, Восточноевропейский национальный
университет имени Леси Украинки,
кафедра экономики, безопасности и инновационной деятельности предприятий;
г. Луцк; e-mail: Oksana.Polinkevych@eenu.edu.ua

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ КОРПОРАЦИЙ КАК УПРАВЛЯЕМОЙ СИСТЕМЫ В УСЛОВИЯХ НЕОИНДУСТРИАЛИЗАЦИИ

Рассматривается сущность неοиндустриализации общества. Определяются особенности экономической безопасности корпорацій как управляемой системы. Предлагаются ресурсный и стейкхолдерских компоненты гармонизации интересов, благодаря чему формируется рыночная стоимость клиента и обеспечивается экономическая безопасность корпорацій.

Экономическая безопасность корпорацій является динамичной нелинейной системой упорядоченных, взаимосвязанных и управляемых элементов (цели, структуры, функций, процессов), последовательное сочетание которых формирует ресурсный и стейкхолдерский компоненты с целью выявления, предупреждения и нейтрализации угроз при имеющихся ресурсах и эффективном управлении бизнес-процессами корпорацій, формирует рыночную стоимость клиента. Экономическая безопасность корпорацій является сложной системой, которая состоит из двух системообразующих элементов: управляемой и управляющей систем. В результате их взаимодействия формируются общесистемные качества, то есть признаки, присущие системе в целом и в частности каждой из них. Свойства управляющей и управляемой систем определяют их место во внутренней конфигурации системы и реализуются в ее функциях. Под управляемой системой экономическая безопасность корпорацій понимаем бизнес-процесс, который влияет на совокупность основных, обслуживающих и бизнес-процессов, использующих ресурсы и обеспечивают гармонизацию интересов стейкхолдеров и устойчивое равновесие всех корпорацій.

Ключевые слова: неοиндустриализация, корпорація, бизнес-процесс, ресурсы, стейкхолдеры, стоимость клиента.

Polinkevych Oksana,
Prof. Doctor of Economics Sciences
Lesia Ukrainka Eastern European National University,
Department of Economics, Security and Innovation of the Enterprise;
Lutsk; e-mail: Oksana.Polinkevych@eenu.edu.ua

ECONOMIC SECURITY OF CORPORATIONS AS A MANAGED SYSTEM IN THE CONDITIONS OF NEO-INDUSTRIALIZATION

The essence of neoindustrialization of society is considered. The features of economic safety of corporations as a managed system are determined. The resource and stakeholder component of interests harmonization is offered, thus forming the market value of the client and ensuring the economic security of corporations.

An important role in assessing the relevance of the economy to neo-industrial requirements are the following factors: the ratio of research and development costs to GDP; the share of Internet users as an indicator of labor force education, the availability of information infrastructure and the availability of knowledge; share of tertiary sector in GDP.

Ukraine belongs to the countries of the fourth cluster, that is, with an average degree of neo-industrialization.

The purpose of the work is to determine the economic security of corporations as a managed system in Ukraine with neo-industrialization

Deeper and more frequent crises, shortages of resources and ideas, increased raiding in the market necessitate a revision of approaches to the problem of ensuring economic security of the country. Since corporations determine the development of the economy of any state, they experience this influence.

Corporations' economic security is a dynamic, nonlinear system of ordered, interconnected and managed elements (goals, structures, functions, processes), the consistent combination of which forms the resource and stealth components to identify, prevent and neutralize threats with available resources and efficient business process management. corporations, which forms the market value of the client. The economic security of corporations is a complex system, which consists of two system-forming elements: managed and control systems. As a result, their interaction generates system-wide qualities, that is, the features that are inherent in the system as a whole, and in particular each of them. The properties of control and control systems determine their place in the internal configuration of the system and implemented in its functions. Under the managed system, corporate economic security is a business process that affects a set of core, service and auxiliary business processes that use resources and ensure the harmonization of stakeholders' interests and the steady balance of all corporations.

Key words: neoindustrialization, corporation, business process, resources, stakeholder, customer value.

Постановка проблеми. Важливу роль під час оцінювання відповідності економіки неоіндустріальним вимогам мають значення таких чинників, як співвідношення витрат на науково-дослідні й конструкторські роботи до ВВП; частка користувачів Інтернету як показник освіченості робочої сили, наявності інформаційної інфраструктури та доступності знань; частка третинного сектору у ВВП. Відповідно до цього виділяють п'ять кластерів за рівнем і характером неоіндустріалізації економіки. Країни перших двох кластерів є державами з високим ступенем неоіндустріалізації, третього й четвертого – із середнім ступенем неоіндустріалізації, а п'ятого – однозначно відстаючими країнами. Україна належить до держав четвертого кластера, тобто із середнім ступенем неоіндустріалізації. Конкурентними перевагами українських великих промислових комплексів є дуже низька вартість робочої сили за більш високої кваліфікації, порівняно з іншими країнами із низькою заробітною платою; вигідне географічне положення між Європою й Азією, що дає змогу брати участь у глобальних технологічних ланцюжках; наявність запасів корисних копалин і потужностей щодо первинності їх переробки, що дає змогу на цій базі будувати корпорації з виробництва продукції більш високих ступенів переділу; наявність розвиненого, хоч і застарілого промислового виробництва, реформування якого простіше й дешевше, ніж створення сучасної промисловості з нуля. Облік цих інституційних особливостей, усунення або мінімізація негативних і максимальне використання позитивних є основою для розробки стратегії розвитку великих промислових комплексів (корпорацій) в умовах неоіндустріалізації. Важливого значення при цьому набуває дотримання економічної безпеки корпорацій не лише на вітчизняних ринках, але й світових.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання економічної безпеки корпорацій піднімали такі провідні українські науковці, як В. Г. Алькема, З. Б. Живко, М. А. Коваленко, Н. В. Куркін, О. М. Ляшенко, Г. А. Пастернак-Таранущенко, Ю. С. Погорелов, Г. Г. Савіна, Л. Г. Шемаєва, А. М. Штангрет, Н. А. Хрущ. Серед зарубіжних дослідників потрібно виділити М. А. Бендикова, Д. Ламберта, С. Морила, В. В. Шликова, В. І. Ярочкіна.

У працях зазначених науковців узагальнено та систематизовано підходи до діагностування економічної безпеки підприємств, визначено механізми їх забезпечення. Проте, незважаючи на активізацію наукових пошуків за цією проблематикою, в Україні й до сьогодні відсутні системні

дослідження з комплексного розв'язання проблеми з економічної безпеки корпорацій як керованої системи в умовах неоіндустріалізації.

Постановка завдання. Мета роботи – визначення економічної безпеки корпорацій як керованої системи в Україні при неоіндустріалізації.

Виклад основного матеріалу. Поглиблення та почастішання криз, дефіцит ресурсів й ідей, посилення рейдерства на ринку зумовлюють необхідність перегляду підходів до проблеми забезпечення економічної безпеки країни. Оскільки корпорації впливають на розвиток економіки будь-якої держави, то вони відчувають на собі цей вплив. Є декілька причин, які визначають загальне розуміння економічної безпеки корпорацій. Вони трактують його як об'єкт управління. Зокрема, до них належить потреба з'ясування розуміння корпорації як об'єкта управління й вибору методологічного підґрунтя та спеціального інструментарію управління такою безпекою [6].

Загальну теорію систем розвинув Людвіг Берталанфі, який детермінував систему як сукупність елементів, що перебувають у певних відносинах один із одним та із середовищем [8]. Е. Г. Вінограй, досліджуючи загальну теорію організації, визначає систему як об'єкт, що розв'язує актуальні суперечності в заданих умовах середовища за рахунок функціональної орієнтованості своєї динаміки й конструкції, що формується організаційними процесами [1, с. 37].

Відповідно до загальної теорії систем підприємство є системою, у якій укладені у виробництво ресурси (предмети та засоби праці, робоча сила) перетворюються в готову продукцію та послуги. Саме підприємство є складовою частиною великої системи, що охоплює економічне, соціальне й технічне середовища.

У кібернетиці підприємство розглядають через дві системи більш високого рівня, які перетинаються (суперсистема «суспільство» й суперсистема «ресурси») [4].

Соціотехнічна система складається з двох підсистем – керованої та керуючої. Керована система є сукупністю елементів, через що виникають відносини управління. Тобто до керованої системи корпорацій належать елементи, що забезпечують процес створення матеріальних і духовних благ або надання послуг. Керуюча система є сукупністю елементів, які цілеспрямовано впливають на керовану систему. Тобто до керуючої системи корпорацій включають організаційну структуру управління.

Економічна безпека корпорацій як керована система має властивості системи, а також такі принципи, як відкритість, нелінійність, динамічність, дисипативність, емерджентність, гомеостатичність, атрактивність, Біфуркаційність, фрактальність.

Методологія системного мислення американського вченого Джамшида Гараедагі поєднує чотири елементи, а саме: красу інтерактивного моделювання, магію ітерації структури, функції й процесу, міцність контурного мислення та розуміння прихованого змісту самоорганізуючої поведінки [2, с. 14].

Схематично економічну безпеку корпорацій як керованої системи зображено на рис. 1. Це множина елементів у загальному процесі функціонування системи й зв'язки між ними. Схема є абстрактною, ґрунтується на інтуїції та здоровому глузді.

Структура, функції, мета й процес є тими елементами, за допомогою яких можна говорити про економічну безпеку як частину системи. У будь-якій системі виникають конфлікти, які сприяють переосмисленню змін не лише у внутрішньому середовищі, але й у зовнішньому. Це формує комплексний образ цілого [2, с. 169].

Структура є каркасом або внутрішньою опорою об'єкта, що зберігає основні її властивості та взаємозв'язки за наявності мінливих умов. Вона складається з ресурсного й стейкхолдерського компонентів, що визначають життєдіяльність підприємницьких структур. Функція описує характеристики та показує набір властивих їй можливостей. Процес є наслідком діяльності системи, описує рух послідовних дій, необхідних для досягнення мети, пояснює, яким чином структура виконує функцію.

Тобто економічна безпека корпорацій виконує функцію (роль) «бортового комп'ютера». Він має такі характеристики, як спроможність до постійної реєстрації процесів, одночасний контроль елементів, виявлення внутрішніх загроз і попередження про зовнішні небезпеки. За аналогією роль економічної безпеки корпорацій є подібною. Структуру економічної безпеки корпорацій подано двома компонентами – ресурсним і стейкхолдерським. Ресурсний компонент складається з ресурсів і бізнес-процесів. Процес указує на те, що завдяки виявленню, попередженню й нейтралізації загроз можна досягти мети – забезпечення ресурсів і бізнес-процесів корпорацій у неоіндустріальному суспільстві.

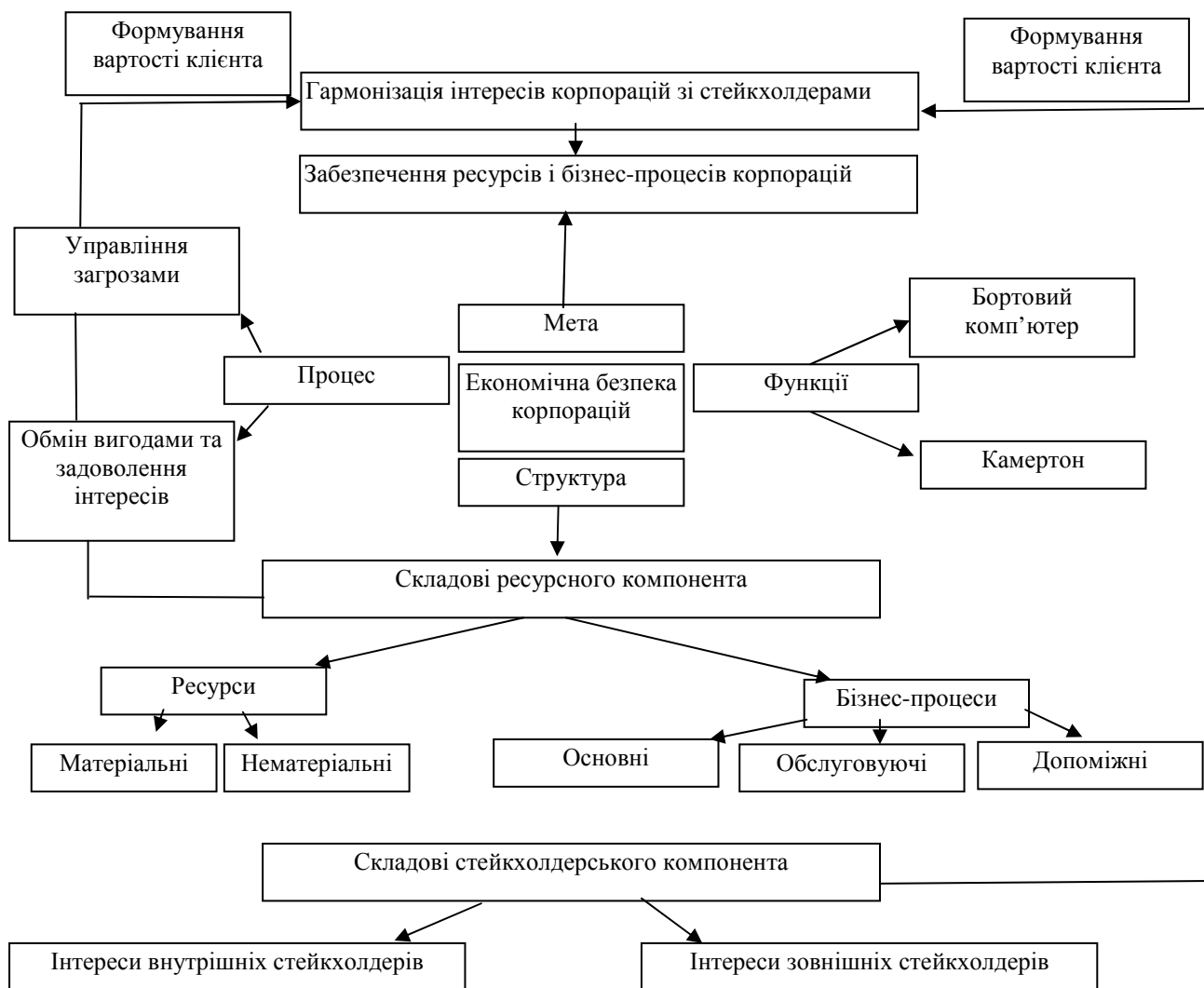

Рис. 1. Економічна безпека корпорації як керована система*

Сформовано за [9, с. 88].

Під ресурсами розуміємо сукупність запасів, джерел коштів, можливостей, засобів і предметів праці, які контролюються підприємством та з яких воно очікує отримати економічну вигоду в майбутньому. Можна виокремити такі види ресурсів, як фінансові, інформаційні, матеріальні, трудові.

Бізнес-процеси є основою будь-яких корпорацій. Ресурси, що входять до бізнес-процесу як системи, перетворюються на продукти – внутрішні та зовнішні [9]. Відповідно до цього економічна безпека корпорацій виконує функцію (роль) «камертона», який спроможний відтворювати подібні процеси. Економічна безпека виконує ідентичну роль.

Стейкхолдерський компонент структури економічної безпеки корпорацій складається з інтересів внутрішніх і зовнішніх учасників. Процес пояснює, що завдяки взаємному обміну вигодами та задоволенню власних інтересів можна досягти мети – гармонізації інтересів зі стейкхолдерами.

Стейкхолдери (від англ. *Stakeholders*), або зацікавлені сторони, є фізичними та юридичними особами, які інтерес до діяльності корпорацій, тобто певною мірою залежать від нього або можуть впливати на його діяльність.

Внутрішні стейкхолдери – суб'єкти, які перебувають у підпорядкуванні керівництву корпорацій і їхня діяльність, постійно спрямована на забезпечення економічної безпеки. Вони поділяються на спеціалізовані, частково спеціалізовані та неспеціалізовані суб'єкти.

Зовнішні стейкхолдери – суб'єкти, які не перебувають у підпорядкуванні керівництву корпорацій. Вони мають позитивний або негативний вплив на діяльність корпорацій, розподіляються на суб'єктів прямого та непрямого оточення.

Гармонізація економічних інтересів корпорацій з інтересами суб'єктів зовнішнього й внутрішнього середовищ постійно змінюється. Це дії щодо задоволення інтересів двох або більше взаємодіючих сторін. З економічного погляду гармонізацію визначають як процес взаємного узгодження, систематизацію, уніфікацію, координування, упорядкування, забезпечення взаємної відповідності економічних інтересів, процесів і відносин, подолання невинуватих розбіжностей (відмінностей), що виникають по горизонталі, які можуть створити уявлення про нерівність становища суб'єктів економічних відносин [6].

Висновки. Отже, економічна безпека корпорацій є динамічною нелінійною системою впорядкованих, взаємопов'язаних і керованих елементів (мети, структури, функцій, процесів), послідовне поєднання яких формує ресурсний та стейкхолдерський компоненти задля виявлення, попередження та нейтралізації загроз за наявних ресурсів й ефективного управління бізнес-процесами корпорацій, що формує ринкову вартість клієнта. Економічна безпека корпорацій є складною системою, що складається з двох системоутворювальних елементів: керованої та керуючої систем. У результаті їх взаємодії формуються загальносистемні якості, тобто ознаки, властиві системі загалом та, зокрема, кожній із них. Властивості керуючої та керованої систем визначають їхнє місце у внутрішній конфігурації системи та реалізуються в її функціях. Під керованою системою економічна безпека корпорацій є бізнес-процесом, який впливає на сукупність основних, обслуговуючих та допоміжних бізнес-процесів, що використовують ресурси та забезпечують гармонізацію інтересів стейкхолдерів і стійку рівновагу корпорацій.

Джерела та література

1. Винограй Э. Г. Общая теория организации и системно-организационный подход: монография. Томск: Изд-во Томск. ун-та, 1989. 336 с.
2. Гараедаги Дж. Системное мышление: как управлять хаосом и сложными процессами: платформа для моделирования архитектуры бизнеса/Джамшид Гараедаги, пер. с англ. Е. И. Недбальская; науч. ред. Е. В. Кузнецова. Минск: Гревцов Букс, 2010. 480 с.
3. Корчевська Л. О. Синергетичний підхід до управління економічною безпекою корпорацій. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка*. 2016. Вип. 1(2). С. 311–315. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuces_2016_1%282%29__56.
4. Курочкин А. С. Управление предприятием (процессный аспект). Большая библиотека URL: <http://biglibrary.ru/category38/book122/part2/>
5. Ліпич Л. Г., Полінкевич О. М., Товстенюк О. Періодизація інноваційного розвитку підприємств за процесним підходом. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2015. № 4. С. 37–46.
6. Ляшенко О. М. Концептуалізація управління економічною безпекою корпорацій: монографія. Луганськ: СХУ ім. В. Даля, 2011. 400 с.
7. Полінкевич О. М. Проблеми розвитку корпоративного управління в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 5(179). С. 191–197.
8. Bertalanffy L. An Outline of General System Theory. *British J. For Phil. of Sci.* 1950. V. 1. No 2. P. 134–165.
9. Singer E. A. Experience and Reflection Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1959. 413 p.

References

1. Vynohrai, Je. H. (1989). Obshchaia teoriya orhanyzatsyy y systemno-orhanyzatsyonnyi pokhod. Monohrafiya [General theory of organization and system-organizational approach. Monograph]. Tomsk: Yzd-vo Tomskoho un-ta [in Russian].
2. Haraedahy, Dzh. (2010). Systemnoe myshlenye: Kak upravliat khaosom y slozhnyms protsessamy: Platforma dlia modelirovaniya arkhytektury byznesa [System Thinking: How to Manage Chaos and Complicated Processes: A Platform for Modeling a Business Architecture]. Minsk : Hrevtsov Buks [in Russian].
3. Korchevska, L. O. (2016). Synerhetychnyi pidkhyd do upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva [Synergistic approach to managing economic safety of the enterprise]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriiia : Ekonomika – Scientific herald of Uzhgorod University. Series: Economics*. Vol. 1 (2), 311–315 [in Ukrainian].
4. Kurochkin A. S. Upravlinnia pidpriemstvom (protseynyi aspekt). Velyka biblioteka [Enterprise management (process aspect). A big library]. Retrieved from <http://biglibrary.ru/category38/book122/part2/> [in Russian].
5. Lypych, L. H., Polinkevych, O. M., & Tovsteniuk, O. (2015). Periodyzatsiia innovatsiinoho rozvytku pidpriemstv za protsesnym pidkhydom [Periodization of innovative development of enterprises according to the process approach]. *Ekonomichnyi chasopys Skhidnoevropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky – Economic Journal of the East European National University named after Lesia Ukrainka*, 4, 37–46 [in Ukrainian].
6. Liashenko, O. M. (2011). Kontseptualizatsiia upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva : monohrafiia [Conceptualization of management of economic safety of the enterprise]. Luhansk: SNU im. V. Dalia [in Ukrainian].

7. Polinkevych, O.M. (2016). Problemy rozvytku korporatyvnoho upravlinnia v Ukraini [Problems of Corporate Governance Development in Ukraine]. *Aktualni problemy ekonomiky – Actual problems of the economy*, 5(179), 191–197 [in Ukrainian].
8. Bertalanffy, L. (1950). An Outline of General System Theory. *British J. For Phil. of Sci.* V. 1, 2, 134–165 [in English]
9. Singer, E. A. (1959). *Experience and Reflection* Philadelphia: University of Pennsylvania Press [in English].

Стаття надійшла до редакції 08.04.2018 р.

УДК 338.45

Стрішенець Олена,
доктор економічних наук, професор, Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, кафедра аналітичної економіки та природокористування;
м. Луцьк; e-mail: analyteconom@gmail.com
<https://doi.org/10.29038/2411-4014-2018-02-18-25>

АНАЛІТИЧНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У цьому дослідженні викладено теоретичні та практичні питання процесу аналізу в системі управління прибутком на підприємстві. Проведений під час дослідження аналіз дає підставу для висновку, що значення прибутку полягає в кінцевому відбитті фінансового результату. З'ясовано вплив на величину прибутку системи факторів, залежних і незалежних від зусиль підприємства; систематизовано теоретичні та методологічні підходи до управління прибутком на підприємстві; запропоновано мотиваційний механізм здійснення управлінських заходів щодо максимізації прибутку; окреслено концептуалізацію схеми аналітичної поведінки суб'єктів (користувачів) фінансової інформації; надано рекомендації задля досягнення більш високих фінансових результатів діяльності підприємства.

Ключові слова: прибуток, чистий прибуток, власний капітал, аналіз виробничої діяльності, ліквідність, собівартість.

Стришенець Елена,
доктор экономических наук, профессор, Восточноєвропейский национальный университет
имени Леси Украинки; кафедра аналитической экономики и природопользования;
г. Луцк; e-mail: analyteconom@gmail.com

АНАЛИТИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К УПРАВЛЕНИЮ ПРИБЫЛЬЮ НА ПРЕДПРИЯТИИ

В данном исследовании изложены теоретические и практические вопросы процесса анализа в системе управления прибылью на предприятии. Проведенный в ходе исследования анализ позволяет сделать вывод, что значение прибыли заключается в конечном отражении финансового результата. Выясняется влияние на величину прибыли системы факторов, зависимых и независимых от усилий предприятия; систематизированы теоретические и методологические подходы к управлению прибылью на предприятии; предлагается мотивационный механизм осуществления управленческих мероприятий по максимизации прибыли; очерчена концептуализация схемы аналитического поведения субъектов (пользователей) финансовой информации; даются рекомендации для достижения более высоких финансовых результатов деятельности предприятия.

Ключевые слова: прибыль, чистая прибыль, собственный капитал, анализ производственной деятельности, ликвидность, себестоимость.

Strishenez Olena,
Doctor of Economics, Professor, Lesia Ukrainka Eastern European National University,
Department of Analytical Economics and Nature Management;
Lutsk; e-mail: analyteconom@gmail.com

ANALYTICAL APPROACHES OF ACCOUNT MANAGEMENT ON ENTERPRISE

In this study, the theoretical and practical questions of the analysis process in the profit management system at the enterprise are described. The analysis carried out during the research allows us to conclude that the value of profit is the final reflection of the financial result. The influence on the profit of the system of factors of the dependent and independent of the